

Hanke nimetus:

„Valga keskväljaku ja linnaruumi arhitektuurivõistlus“ (viitenumber 160123)

ŽÜRII LÖPP-PROTOKOLL

ŽÜRII KOOSSEIS:

Kalev Härk, linnapea, Valga Linnavalitsus
Viljar Schmidt, Valga Linnavolikogu
Jiri Tintera, linnaarhitekt, Valga Linnavalitsus
Lenna Hingla, Valga Linnavalitsus
Kalle Vellevoog, Eesti Arhitektide Liit
Karli Luik, Eesti Arhitektide Liit
Ülevi Eljand, Eesti Arhitektide Liit
Jan Skolimowski, Eesti Arhitektide Liit

Protokollis: Pille Epner, žürii sekretär

TOIMUMISE AEG JA KOHT:

27. aprill, 2015 kell 12:00 -16:00, Valga Linnavalitsus, Puiestee 8, Valga

IDEEVÕISTLUSE EESMÄRK:

Võistlus korraldati EV 100 arhitektuuriprogrammi “Hea avalik ruum” raames, mille keskmes on riigi avalik ruum oma järjepidevuses ja arengus. Eesti Arhitektide Liidu kureeritava projekti raames rajatakse või rekonstrueeritakse Eesti suuremates linnades ja tömbekeskustes kuni 15 avalikku linnaruumi ala. Iga programmi lülitunud projekt on valitud kohaliku omavalitsuse poolt lähtuvalt kohaliku kogukonna vajadustest.

Arhitektuurivõistlusega soovitakse saada intiimset ja inimliku mõõtmega lahendust Valga linna 8 kvartalile ja seda läbivale planeeritavale teljele, mis ühendab kahte visuaalset ja sümboolset maamärki, Eesti poolel Jaani ja Läti poolel Lugaži Evangeelset Luterlikku kirikut. Uus ühendustelg koos seda ümbritseva intiimse platsiga oleks Valga linna keskuseks ja sümboolseks linna identiteedi kandjaks, sündmuste ning kohtumiste toimumise paigaks. Planeeritav kirikuid ümbritsev telg jookseb läbi sisekvartalite, mis on linnaehituses ebatavaline lähenemine, aga keerukat ruumistruktuuri võib pidada sümboolseks paralleeliks Valga-Valka kaksiklinna veidi skisofreenilisele, kuid võimalusterohkele identiteedile. Valga 8 kvartali avaliku ruumi lahendus on kavas välja ehitada EV 100 programmis hiljemalt aastaks 2020.

TAUST:

Peale sõjaväelaste väljarännet 1990-ndate alguses on paljud inimesed kolinud Valga ajaloolistest, peamiselt puust kortermajadest ja kehvadest sanitaar-ja mugavustingimustest uuematesse paneelmajadesse. Seetõttu on praeguseks linna ajalooline muinsuskaitsealune keskus praktiliselt tühi. Suur kasutuseta elamispinna osakaal langetab kinnisvara hinda. Madal hind ei anna omanikele võimalust oma vara müüa, samuti ei tasu ära kinnisvara rekonstrueerimine ja uute ehitamine. Tühjad lagunevad hooned risustavad linnapilti, mõjutavad oma ümbruskonda, tühjus ja mahajäetus kasvab. Linna plaan on suunata tähelepanu esmaselt kesklinna elustamiseks, tegeledes samal ajal võimaluste piires ka hoonete lammutamise ja nende kohale ajutiste haljasalade loomisega. Korrastatud kesklinna linnaruum peaks aitama tõsta kesklinna atraktiivsust, kinnisvara hinda ja omanike aktiivsust. Valga ruumilise restruktureerimise ja kesklinna tihendamise plaani taga on soov tekitada Valgale elav, tugeva identiteediga linnasüda, mis võluks kohalikke ja külalisi inimliku skaala, õdusa miljöö ja sõbralike ning ettevõtlike inimestega.

Valga tunnuslause "Üks linn, kaks riiki" viitab soovile olla mitmekülgne ja multikultuurne linn. Loodetakse, et uus kvaliteetne avalik ruum toimib katalüsaatorina ja tulemuseks on inimhõõtmeline sõbralik ja ettevõtlik südalinn.

HINDAMINE JA OTSUS:

2015. aasta veebruari keskel kuulutas Valga Linnavalitsus koostöös Eesti Arhitektide Liiduga välja avaliku arhitektuurivõistluse. Konkursi tähtajaks, 14. aprilliks 2015 saabus 8 ideekavandit, millest kõik kvalifitseerusid ja pääsesid hindamisele.

Žürii hindas võistlustöodes vastavalt võistluseeskirjale p.12.1:

- Lahenduse arhitektuurne kvaliteet, funktsionaalsus ja vastavus lähteülesandele;
- Lahenduse terviklikkus ja keskkonda sobivus, arhitektuurse lahenduse värskus ja tänapäevsus;
- Lahenduse otstarbekus ja realiseeritavus: ehituslik ökonoomsus ja kulude suurus objekti eluea jooksul. Lahenduse teostatavus.

Žürii otsustas üksmeelselt jagada ideevõistlusele preemiad järgnevalt:

I preemia (6000 eur) ideekavandile märgusõnaga **TOOTEM**;

II preemia (4500 eur) ideekavandile märgussõnaga **VÄIKESE VALGA SALADUS**;

III preemia (3500 eur) ideekavandile märgusõnaga **WALKYARD**;

Ergutuspreemia (2000 eu) ideekavandile märgusõnaga **LÕPMATUS**.

ŽÜRII KOMMENTAARID IDEEKVANADITELE:

I PREMIA – TOOTEM

Võidutöö võlus žüriid oma lihtsuse, selge idee ja kohatunnetusega. Siin puudub ambitsioon suurejoonelisusele, kuid väga hästi on tajutud olemasolevat ruumi ja linna vajadusi. Rõhutab kahe linna vahelist telge, kuid samas tõmbab ja aeglustab liikumise keskväljakule, mis pakub erinevaid võimalusi olemiseks ja tegutsemiseks. Väärtustab ajaloolist keskkonda ja võtab selle kasutusse – üks väheseid töid, mis väärtustab ka ajaloolist postihoonet kui üht linna identiteedi kandjat. Hoonestusega on piiteeditundeliselt ringi käidud - väljakut ei piiritleta uue hoonestusega, säilitatakse Riia 9 hoone, mis tekitab selge tsoneeringu, eraldab rohelisema ja intiimsema ala avaramast ja avalikumast väljakualast. Kesksele säilitatud hoonel on suur potentsiaal esimesena „ellu ärgata“ ja tõmmata käima ka ümbritsevas linnaruumis uusi funktsioone. Žürii hinnangul on tegemist kõige arenemisvõimelisema ideekavandiga - selgejooneline plats on aluseks, selle ümber saab protsess jätkuda ükshaaval maju korda tehes ja uute funktsioonidega elavdades. Siin on mõeldud platsist kaugemale ja tegeldud ka linnaga. Mõeldud on ka erinevatele aasta- ja päevaaegadele. Toredad ideed on välikino idee ja talvine

uisuplats. Katenditega on tegeletud detailselt. Antud ideekavandi teostamisel on suur võimalus, et tekib linnaruum, kuhu nii linnaelanik kui külaline tahaks aastaringset tulla.

Töös väljapakutud tootemite idee ei haaku asukoha identiteediga ja žürii soovib sellest loobuda. Järgneva projekteerimise käigus tuleb koos linnavalitsusega täpsustada kvartalisiseste puukuuride vajalikkust. Mõeldav oleks 8. kvartali hoonete üleviimine tsentraalküttele. Juhul, kui hooned jäävad puuküttele, siis tuleb planeeringus lahendada kuuride paiknemine ja arhitektuurne välimus.

II PREMIA - VÄIKESE VALGA SALADUS

Žürii tunnustab ideekavandi selget kontseptsiooni ja ettepanekut mõtestada avalikku ruumi kohaliku väiketootmise elavdamise abil. Konkreetse funktsiooniga minikvartalite loomine tekitab meeldiva ja intiimse linnaruumi. Elegantselt on lahendatud olukord, kus kohalike ressursse ei ole palju. Üks väheseid töid, mis kasutab ära ala loomulikke reljeefsust. Avaliku ja poolavaiku ruumi vahetamine ja ühendamine on sujuv ja realistlik. Läbi on mõeldud telg, parkla, ligipääsud ja avalik ala. Väga meeldib lastemänguväljaku lahendus. Kokkuvõttes sümpaatne ja läbimõeldud idee, kuid antud kohta mitte päriselt sobiv. Pakutud skaala on žürii enamuse hinnangul liialt tagasihoidlik, lahendus sobiks paremini väiksemasse, nurgatagusemasse kohta, kuhu sisse astudes avaneb hubaste väikekvartalite maailm. Valga linna peateljele ootab linn veidi suursugusemat, kahe kiriku vahelist telge jõulisemalt käima tõmbavat lahendust. Valga linnas on olukord, kus avaliku linnaruumi toimima saamine nõuab linnapoolset algatust ja sekkumist. Antud lahendus eeldab aga kogukonna poolset algatust, mis nii väheste ressurssidega (inimesed) linnas tänasel hetkel ei pruugi toimida. Žüriis tekitas kahtlust ka uute hoonestusmahtude väljapakkumine olukorras, kus suur osa olemasolevaid hooneid on tühjad ja kasutamata. Siin on kunstlikult loodud isetekkelist muljet, mis ei mõju loomulikuna. Väljak jääb liiga kitsaks ja fragmenteerituks, platsi funktsiooni välja ei kannata.

III PREMIA – WALKYARD

Žürii hindab ideekavandi kontseptsiooni tervikkust ja ideed luua suur sisekvartal erakasutuses olevate hoonete keskele. Avalikus kvartalis tekib avar, võimalik et liigagi suur ja ühtlane linnaruum, mis toimiks hästi kontrastina ja eeldaks suuremat tihedust ümberkaudsetel aladel. Era- ja avalik ruum on piiritletud nutika ideena mitmeotstarbeliste kuur-tribüünidega, mis korrastab ümbrust ja lisab väljakut elavdavat vertikaalset mõõdet. Kuuride lahendus nõuab aga tugevat koostööd avaliku ja erasektori vahel, mis ei pruugi alati toimida. Kahtlusi tekitab ka tribüünide mastaapsus ja rohkus. Nende otstarbekus sõltub platsi funktsionaalsusest - siin peab pidevalt midagi toimuma, muidu jäävad tribüünid tühjaks ja mahajäetuks, eriti külmal aastaajal. Sellisel kujul on väljak suunatud peamiselt noortele vaba aja veetmiseks - sihtgrupi laiendamiseks eeldaks tribüünide vähendamist ja klassikalise istumisala suurendamist. Võistlusülesandes oluliseks peetud liikumist kahe linna keskuse vahel ei ole selles töös rõhutatud, kuigi siht kirikute vahel on olemas. Värkse ja säästlik lähenemine, nutika ruumikasutuse ja ilma tarbetu uushoonestuseta. Turuplatsi sissetoomine alale võiks hästi toimida, linnarahvale meeldiks väga ka pakutud veesilm.

ERGUTUSPREEMIA – LÕPMATUS

Kavandi teeb eriliseks kohalikest ajaloolisest identiteedist tuletatud idee ühendada kaks linna raudtee-
 elemendiga - taaskasutatud raudteerelssidel liikuvate väikevormidega. Žüriile tundub samas, et hea
 ideega ei ole lõpuni mindud - uuel "raudteel" võiks päriselt olla võimalik liikuda ühest kirikust teiseni ja
 ümbergi. Ülejäänud väljakulahendus tekitab aga ohtralt küsimusi. Raudtee idee kõnetab Valga
 suursugust minevikku, samas ei ole töösse kaasatud olemasolevat väärikat ajaloolist hoonestust.
 Ülejäänud võistlusalal domineerib haljastus, kuigi pargialasid on lähiümbruses piisavalt. Idee eeldab
 kohvikuhoone väljaehitamist, mida linn lähiajal ei plaani, ilma selleta jääb aga väljak piiritlemata ja
 defineerimata alaks keset parki. Oodatud linnaruumi ei teki. Küsitav idee on ka pargiala liigendamine
 müüridega, mis mõjub kunstlikuna. Positiivse poole pealt tõi žürii välja kortermajade eraldamise

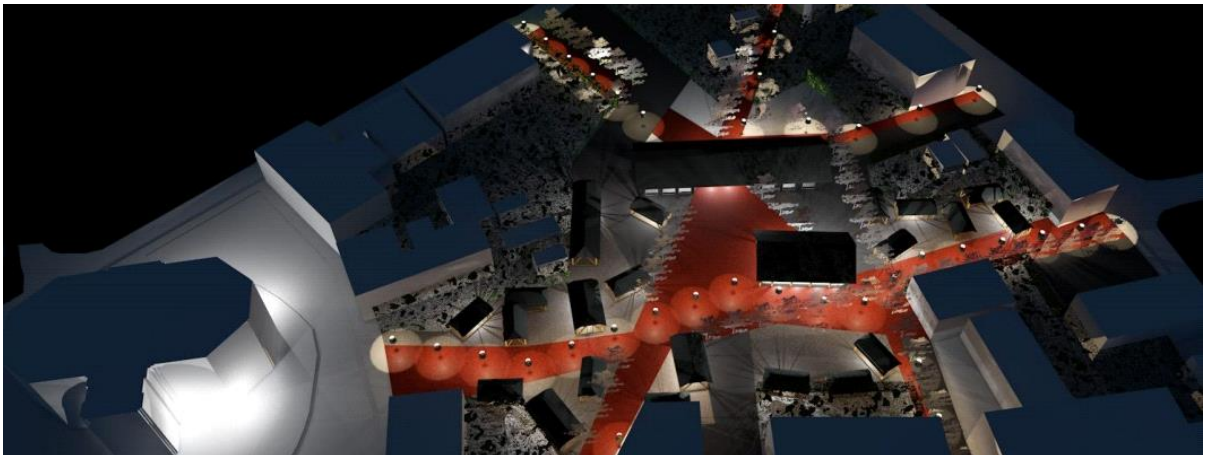
väljaku- ja pargialast kuuriribadega - elegantne lahendus, kus ei teki konflikti intiimse ja avaliku ruumi vahel.

CLOCKWORK

Ideekavand ignoreerib kohalikku ajaloolist hoonestust ja väljakujunenud struktuuri ning loob omaenda ambitsioonika maailma, mille sümbolne kujundlikkus on loetav vaid linnulennult, mitte aga tänavatasandilt. Kellamahhanismi ja labürindi sümbolika ei haaku kuidagi kohaliku identiteediga. Lahendus on oma totaalsuses ja lõplikkuses vastuolus Valga linna sooviga luua eeldused paigale, kus elu ja tegevused hakkavad ise tekkima ja linn ennast kohandama. Liiga jõuline sekkumine olemasolevasse keskkonda, ei tegeleta asukoha väärtustega. Piirab väljaku uue hoonestusega, mis ei ole kooskõlas Valga linna plaanidega. Positiivse ideena tõi žürii välja idee tähistada kohalikud kuulsused väljaku kontekstis. Seletuskirja keeleline tase jätab soovida.

EKSPERIMENT

Punane katend jääb silma ja eristub, rõhutab teljelist liikumist, aga välja pakutud väljakuala lahendus jääb ebamääraseks, laialivalguvaks. Ajutised hooned oleksid adekvaatsed turu lahendamiseks, kuid alal, kus pinda on piisavalt, ei ole nende kasutamine põhjendatud. Parkimiskohtade hakkimine üle terve võistlusala ei ole mõistlik ja soodustab asjatut autode voormist.

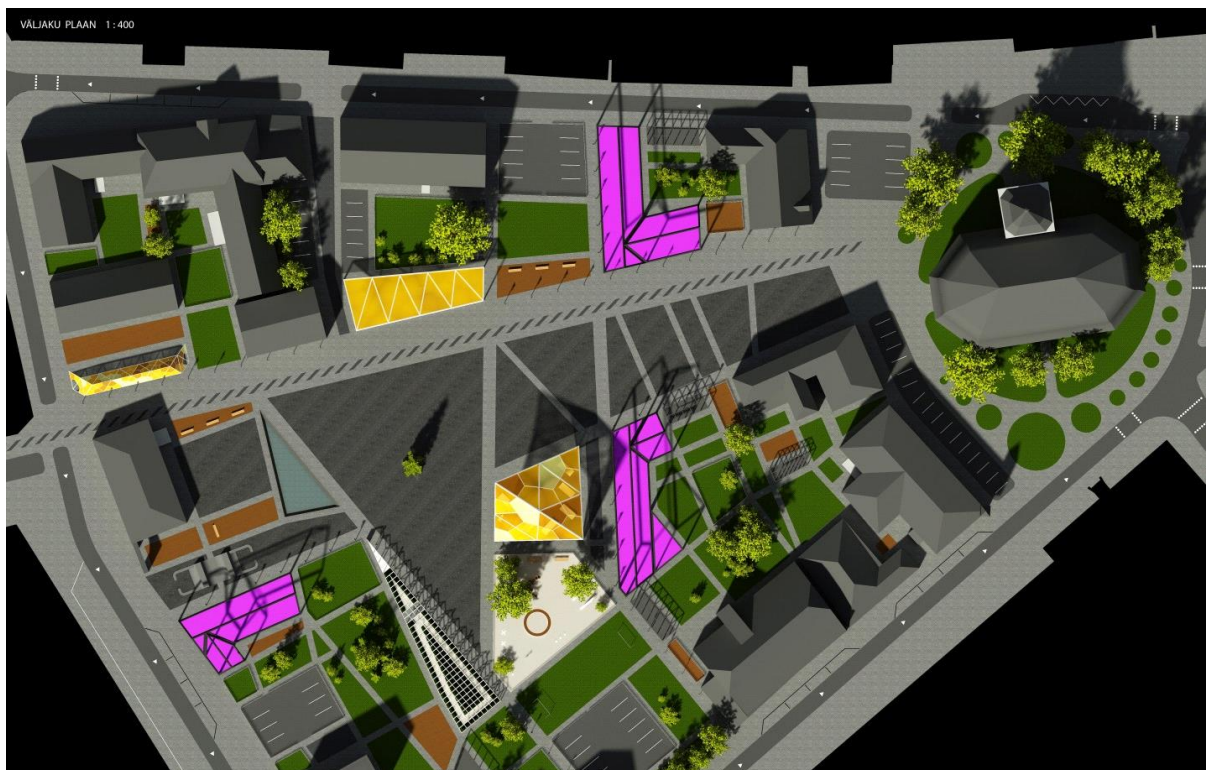
JÄLG

Kirikute vahelisele teljele loodud keskplats on oma skaalalt Valka sobiva suurusega, kuid telg ise jääb nõrgaks ega tõmba kahe linna vahelist liikumist käima. Segadus nii ideede, liikumisteede kui parkimise osas.

MIKROKVARTAL

Jõuline lahendus, mida žürii pidas liialt suurejooneliseks ja üledisainituks ning mis ei arvesta piisavalt olemasoleva keskkonna ning väheste ressursidega linna potentsiaaliga. Ideekavandi visuaalseks dominandiks on nurgeline varikatuse - maamärk, mis tõmbab tähelepanu, kuid ei seostu kuidagi kohaliku identiteedi ega arhitektuuriga. Linnadevaheline telg on olemas ja toimib koos selle äärde paigutatud väljakuga, kuid väljak ise on suures osas piiritletud uue potentsiaalse hoonestusega, mille rajamine ei ole linna plaanides. Tekkiv avalik ruum on liiga hajus ja laiavalguv, ei arvesta olemasoleva

väljakujunenud struktuuriga. Moodustuv väljak on liiga paraadlik ja lai. Arhitektuurikeel ei haaku kohaliku kontekstiga, võiks asuda ükskõik millises linnas.

/allkirjastatud digitaalselt/

Kalev Härk, linnapea, Valga Linnavalitsus

Viljar Schmidt, Valga Linnavolikogu

Jiri Tintera, linnaarhitekt, Valga Linnavalitsus

Lenna Hingla, Valga Linnavalitsus

Kalle Vellevoog, Eesti Arhitektide Liit

Karli Luik, Eesti Arhitektide Liit

Ülevi Eljand, Eesti Arhitektide Liit

Jan Skolimowski, Eesti Arhitektide Liit